

EGYHÁZTÖRTÉNELMI ADATOK.

LX.

A sinfalvi templom erőszakos elfoglalása 1772. nov. 30-án.

A sinfalvi r. kath. plebánus t. Lőrincz Ferencz ur, a tényekkel merőben ellenkező történeti fejtegetés, magyarázat kíséretében közre adta a „Koloszvári Közlöny“ f. évi február 14-én megjelent 35-dik számában azon kicsikart okmányt, mely mellett a senkitől sem kényszerített (?) unitáriusok templomukat és minden egyéb ekklésiai vagyionukat két hatalmaskodó jezsuitának és két r. kath. urnak a r. katolikusok részére átadták. Megleczkézi b. Orbán Balázst, hogy miért nem ment hozzá adatokért és utasítja t. Dali Ádám szt.-mihályfalvi unitár. lelkész urat, hogy ne a Székelyföld leírásában, hanem nála, vagy a Kolozsvárról Budapestre szállított országos levéltárban keresse az igazságot.

No hát, hogy ne csak a tiszt. plebánus ur, hanem mindazok, a kiket az ügy érdekel, megtudják a való igazságot, épen az országos levéltárból s részben egyházunk levéltárából rendre közrebocsátjuk az ide vonatkozó okmányokat. Ezekből ki fog tűnni, hogy b. Orbán, vagy a t. plebánus ur irt-e „félszeg és egyoldalú történetet.“ Ki fog tűnni — többek közt — vajjon igaz-e a plebánus ur azon állítása, hogy a minek lételét mi sem vonjuk kérdésbe, a „Cesionalis“ kiállításakor 1772. nov. 30-án katonai karhatalom nem alkalmaztatott, hanem csak 1773. apr.-ban a parochiának az unitáriusok által történt állítólagos visszafoglalása után.

Legelőször is az elfoglalás módját közöljük azon eredeti okmányból, mely latin nyelvre fordítva, s kissé kibővítve, kérelem alakjában a kir. főkormányzékhez 1772. dec. 17-én nyújtott be.

Species facti.*)

Anno 1772. 29-na IXbris, Ugy mint Vasárnap este későn, Kövenden a Gyulaianus Quarteljos Katonáknak oljan hírek esék, hogy a Meltóságos Obersterek oda érkezett légyen a faluba és azon Éjtzaka a Katonák a Quartéljokon Fegyvereket készítették.

Ad 30-mum 9bris mint hétfűre viradólag sötét hajnalban a Kövendi Quarteljos Gyulajánus első hadnagy Rokász, Kövenden dobot ütettett s az ott való Katonaságot tsoportba gyűjtette; de azon dob szóra minden több Szomszéd Faluban levő Quarteljozok is Fegyverre költenek és legelől a F.-Sinfalvában Quarteljozok, az ott való Unitária Ekklésia Haranglábjához (melly az ott lako Unitárius Pap Háza mellett vagon) rendelt Sereggel rukkolának és Fegyverre

*) Kivül rájegyezve: Déakul per formam Supplicis Libelli az Felséges királyi Guberniumnak benyújtott az Sinfalviak nevével die 17-a X-br. 1772.

Későbbi jegyzés: A templom elfoglalásának módja, vagy annak leírása.

két az Haranglábhoz támogaták: tsak hamar a Rákoson Quartéljuzó Virssik és több Káplárokkal az ott való Hadi nép, ugy a Várfalván való Had is a két Páter Missionariusoknak Miháltz Istvánnak és Bernártnak vezérlésekre Singfalvára jövende; a két Missionarius, a Titt. Dindár Ur udvarához elért; de a Fegyveres Nép az Harangláb-nál a Singfalvi Sereggel öszve tsoportozott: Kövendről pedig Rokász Hadnagy hajnalkor elkezdett szapora dobolását continuálván, mint ostrommal jövő Hadat a maga Sergét hozta, még a Czimmermont is azokkal edgyütt, Ajtokat vágo Fejszéjével és a Singfalvi Harangláb-nál conjungáldott a más három Falukból fel gyült Seregekkel ott mindazokat egy Corpushan vervén, ostrommal a F. Singfalvi Unitárium Teplomnak (mely Seculumoktól fogva az Unitáriusoktól birat-tatott) nékie vitte, két Siltvaktot vetvén pangnéttal az harangláb-nál, meljet el foglalt volt, annak őrzésére. A Templomhoz jutván Viratta-kor, a Templom előtt, mint Ostromban lenni szokott, erős tüzelést vitetett véghez és annak kőkerítését meg hágták és ugy meg nyit-ván az ajtot, a Czinteremet el foglalták, az ajtora két siltvaktot vetvén, pangnéttal.

Ezalatt a Mlgs. L. Báró Miskeh Imreh Fő Tiszt. Ur ő nga érke-zett hintón. Titt Dindár Ur Udvarában szállott, oda a falusi bíró üd. Hajdu János által az Unitária Parochiális házhoz, az Ekklesiá-béli Emberek közül némelyeket 24 forint Birság alatt idéztetett, jobb részint az Ekkla Tagjai elé mentek; a Mlgs Fő Tiszt. Ur elé vett s mutatott valami Levelet, melyről azt mondta, hogy Felsőg. Királyné Asz. Commissioja, melyben a F. Singfalvi Templomunkot a Titt Romano Catholicusoknak attá volna. Az Ekklabéli Emberek egy szoszol-ora bizván a szollást, Dilátioit kértek, hogy magok gyengén tudnak az Irásnak értelméhez, hogy szerezzenek Embert, a ki lássa s érthesse azt a Commissiot; de a Mlgs. Fő-Tiszt. Ur ő Nga és Dindár Ur azt felelték: Nincs ebben Dilatio. Azonban a Mlgs. Fő Tiszt. Ur a meny-nyit tetszett olvasott s abból azt magyarázta, hogy a Templomunk az előtt is a Rom. Catholicusoké volt s Ő Felsőge azoknak most vissza is attá; azt felelték a mienk egyik tagjok által: Ha Ő Felsőge azt parancsolja hogy oda adgyuk, mi az ellen nem szollunk, Ő felsége ellen mi nem rugoldozunk, halgatunk, ő Felsőgének engedel-mes szolgáló vagyunk és ezután is az ő Felsőge kegyelmében bizunk tsak légyen szabad nekünk is a M. K. Guberniumot, és Király ő Fel-ségét megtalálnunk. — Ezzel az Ekklesia el oszlott az Udvarból. A Mlgs. Fő Tiszt. Ur ő Nga parancsolattyából Dindár Dávid Ur és az T. Kálnoki anum Regimentbéli Mihaltz Hadnagy és a Titt. Rokász Hadnagy több feles adjunctusokkal bémentek a Parochiában, a Pap-ság házban, ott az Unitár. Predicatorról T. Huszár József uramtól Dindár ur által kérték a templom koltsát ilyen szokkól: M. B. Fő-Tiszt. Ur ő Nga Felsőges Coronás Királyné Aszszonyunk Commissioja mellett kéreti a templom koltsát és ha adgya Kgelmed, béne quidem, különben ő Kegyelmének elég szolgáló vagynak, a kik is ki vészik, a Parochiából penig két nap mulva takarodgyék ki. A Parochus azt felelte: A Kolts nints a Kezénél, de hogy is adgya, mig az ő Felső-

ge Kegyelmes Commissióját nem látta s ilyen tél köz idején feles apróság Gyermkeivel, hogy mozduljon ki. Kérdették, hol a Kolts? Mondotta a Parochus, hogy a Cantornál vagy Mesternél vagyon, utána küldöttek és az Cantor Ferencz György által hozta. Kérte Dindár ur: adgya ked Mester Uram azt a Koltsot; a Mester azt felelte: Ha ő Felsége Parancsolattya, nincs mit tenni: én által adom. El is vette Dindár ur és azt mondotta: A Nms Táblától, a M. K. Guberniumtól és ő Felségétől Kegyelmetek nem praecludaltatnak.

A Koltsal felmentek a Titt. Dindár ur Udvarában és a Hadnagy Rokász parancsolattyan a Katonák tóstént harangoztak, az Udvarból a Missionariusok, P. Miháltz István és P. Bernárd, Dindár urral a két Hadnagygal és másokkal kiindultak és a Templomhoz mentek, ott a Fegyveres nép Észak felől a Czinterem ajtónál sodromban állott; Dél felől a több falukból egybegyűjtetett Catholicus és a lárma öszve gyűlt Nép, a két siltvak a Czinterem ajtóban két felől, a mely nyitva volt. Elöl Péter Miháltz és Bernárd, utánok a többik bé mentek és Dél felől elindulván, a Templomot meg kerütek a Fegyveres néppel edgyütt, osztán a Délfelől való ajtón bé mentek a Templomba s a magok Czeremoniájokat végben vitték. Az alatt a Loci Miniszter és a Rákosi Praedicátor Ujszékelü Buzogány Mojses, a Mesterével Pálffi Gergeljel és a Várfalvi Unitárius Mester Tsokfalvi Dániel s mások is elmentek a Mlgs. Fő Tiszt Urhoz a Dindár ur Udvarába, kérték a Királyi Commisiot, had lássák, s had olvassák; a Mlgs Fő Tiszt ur elé vett egy Copiát és abból nevezetesen ezt olvasta: Nos Maria Theresia etc. Ad Petitionem Patrum Missionariorum duo diversarum Religionum Tempa, quorum alter est Singfalvienne Unitariorum. Ott azt mondotta ő Nga: A többi nem keteket illeti; hanem ő Felsége azt a Singfalvi Templomot nekünk Catholicusoknak engedte; a Singfalvi Pap azt felelte: Ha ő Felsége engedte, arról nem tehetünk, hanem hogy apró feles Gyermkeimmel mint Dindár ur mondá, két nap kiköltözsem, a nem lehet. A Harangunkat is, bártsak edgyiket, mivel tsak most, nem is régen, a Mlgs Torotzkai Ferencz ur tsináltatta, ne vegyék el; azt felelé ő Nga: Beszéliránta P. Missionariusokkal; de még számvetésem van Torotzkai Ferencz né Asszonnyal is. Ezzel a mi Papjaink eljöttek.

Egy üdö mulva Várfalvi Pálffi Sámuel által a Singfalvi Papot s Mestert hívatta a Mlgs Fő Tiszt. ur, azt izenvén, hogy Contractust adnak, hogy Tavaszig a Parochiában lakhassék a Pap s Mester — tsak hogy azon épségbe hadgyák akkor a Catholicusoknak; a Mester nem volt már jelen, a Pap maga mellé vevén az Egyházfiat és Pálffi Lászlót, elmentek a Dindár ur Udvarába, a Mlgs Fő Tiszt. ur az udvaron hintóba ülni készült s el is ment s bizta Dindár urra az hivatás dolgát, bé mentek Dindár urhoz a Pap, Egyházfi s Pálffi László, ott voltak a két P. Missionariusok is, a két Hadnagy, Sz. Mihályfalváról Pozsoni László, Várfalváról Pálffi Sámuel, két Catoli-

cus Cántor és mások is. Az Asztalon Tenta, Penna, papiros, legottan Dindár ur erőltetni kezdte a Singfalvi papot, hogy írjon Contractust, hogy ő Felsége Parancsolattyára a Templomjokat a Catolicusoknak engedték jó akarathól, nem kényszerítésre, mentegette magát a Parochus Confusiójával, hogy sem concipiálni, sem irni nem alkalmas, biztatta Dindár ur, hogy megnyerte P. Mihatztol, hogy tavaszig a Parochiában bántódás nélkül el lakhatik, az Inseminaturát is ki arathattya, tsak írjon. Nem akart irni, sőt mondotta: Én nem tudok mit irni. Dindár ur azt mondotta, Üjjön le ked, írja, mert dictalok én; a mint reflectálhat a Parochus az Irásra, így exponálja, hogy iratott Dindár ur:

Ao 1772 Die 30 9-bris. Felséges, Kegyelmes. Koronás. Királyné. Aszszonyunk Mária Terésia parantsolatjára a Templomot által engedték a R. Catolica Anyaszentegyháznak. mint édes anyának, mint sajáttyát cum omnibus appertinentiis Erdőkkel. Rétekkal. Szántó földekkel és Berkekkel. Ekkor felelt a Pap: Én azt nem irom. hogy írjam én azt? holott az nem engemet illet, hanem Páter Miháltz adjon Contractust; de csak írja ked; Páter Miháltz is azt mondotta: hanem írja a Parochiában bé szállok holnap. Azonban a Titt. Inspector szavával Szolga Gyógy által, az Egyházfia ki hivattatott, ben lévén a Pappal az házban, és hogy a papot hijja ki be küldetett; az Egyházfi Sámuel István bé ment, hitta a Papot, felis költ, vette páltzáját, el indult; de Dindár Ur megfogta a karját a Papnak, el menni nem engedte, az ajtonis sokan állottak, mondotta a Parochus: El megyek; mert hivat Inspector Ur. Azt felelte Miháltz Páter: Itt Inspector Uram igen kitsin Ember, nem mégyen ked, mig el nem végzi az Irást; hogy ha nem, majd másként lészen. A pap kétszer is el vetette az pennát, hogy nem ír; de körül nyomták, reá Seregelték, és Continuáltatván az irást ezt dictálták, a mint a Pap reflectállá. Tiszt. Pater Missionariusok megengedték, hogy a Parochiában lakjék Tavaszig, de akkor transponálja azon modon mint most tanáltatott, mellyről adom ezen Contractusomat, tulajdon subscriptioni és usualis petsétem alatt Futuro pro Testimonio Ao. Die ut supra locoque in Singfalva, Kolozsvári Huszár József Parochus, Akkor maga petsétjét Dindár ur adta, és meg petsételetette Huszár József által. Az Irástudatlan Sámuel István Egyházfinak mondották; No, subscribáljon ked is; felel: Én bizony nem subscribálok; mondta Dindár ur: De subscribáljon Pálffi Pámuel. A kezit is kérte Dindár Ur az Egyházfinak és Pálffi Lászlónak, nem akarták adni s kértek: Mire adgyunk kezet? arra hogy károsítás nélkül Tavaszszal a Pap a Parochiát kézbe adgya a Catolicusoknak; azt felelték: Mi arról adunk kezet, hogy nem károsittya el a Pap a Parochiát. Dindár Ur illy kényszerítésre kezét fogott és legottan Pálffi Sámuel subscribálta a Sámuel István nevét. Erőltették Pálffi Lászlót is hogy subscribáljon; azt mondotta: nem subscribal, nem tud. Dindár Ur azt felelte: Velem járt ked iskolában, hogy ne tudna? Nem tudok, nem irok, azt felelte; Ragadta Pozsoni László a Pennát, subscribálta a Pálffi László nevit, Cooramizálták is ketten Pálffi Sámuel de Várfalva és Pozsoni László de Sz: Miháljfalva.

Ezzel el jöttek mindnyájan az Udvarból a Haranglábhhoz, felhágta az haranghoz, Pater Miháltz, Dindár 's másokis, a küssebbet levették, az Unitária Ekklának által adták melyet Torotzkai Ferencz Ur tsináltatott, a másat a magok ritussok szerint négyfelől meg hintezen, occupáltak; ez alatt a nap is el haladott, s magok is elmentek.

Azon Napon, Másod és Harmad Napon Usque ad 8-vám mensis Decembris Ns. Aranyos széken szörnyű dobolás, Zugás és Sipolás volt a nép között, mert szapora hir támadott mindenfelé, hogy a Rákosi Reformatum Templomot, kik Harangjokot le is vették; a Várfalvi Templomunkat 8-va Decembris okvetlenül, — Ugy a Bágyoni Templomunkat és a Járait is a Felséges Király Decretumával minden bizonynyal elveszik.

Ezen hirt némelly Catholicusoktól vévén, nem lehet ki beszélni minémü tumultuatiotól lehetett félni. A hireket megvitték minden ekklákból a Superintendensnek, ekklak Inspectorinak, a honnan tsendesitést vettek ugyan, de azonban félték a non putaramtól.

7-ma Decembris a Sinfalviak a levett Harangot egy ágos fára fel tsinállják, és estve a Mts Toroczkai Ferentzné asszony Singfalvi házához felassák, estvéli Isteni szolgálatra azon asszonyság házához Cum ejusdem Dominae permissione begyülekeznek a Singfalvi atyafiak és devotiojokat megteszik.

8-a Vasárnap reggeli 10 óra tájban esmét harangoznak bé gyűlnék — ugyan azon házban. Enkelnek a szokás szerént Predicatiohoz fognak és Predicatio alatt az egyik Missionarius P. Bernáld megjelenik a ház ajtóban és végezvén a Predicatiót, nem várja P. Bernáld hogy ritusunk szerént énekeljünk, hanem a népre be rohan és nagy láрма szóval kezdi mondani: Tü mit tsináltak tudgyatok-e, hogy Király engedelme nélkül nem lehet oratoriumatis tartani, Ez Oratorium: tudgyatok meg hogy ennek meg adgyatok az árát, többször meg se proballyatok hogy egybe gyűjjetek. Ott lett több fenyegető szavai után a Papunk azt feleli: Tisztelendő P. Missionárius! Ha a Templomunktól erőszakosan meg fosztattunk is, öszve kell gyűlnünk, hogy az Istennek szent nevét ditsérjük, Segítségnkre hívjuk, bűneink bótánattyáért, meg tartásunkért és a Felséges Király boldogulásaért, meg maradásaért könyörögjünk; ettől nem tilthat el kegyelmed, mert mind ezek Isten Parantsolati az emberi nemzethez; műis Keresztyének vagyunk, a szent Irás szerént élünk, a Felséges Királynak olyan igaz hivei vagyunk, mint mások, és így könyörög-nünk kell mig élünk, hogy Örök életet nyerjünk.

Ezek után az Asszonyi Renden nagy Zugás lön, de a férfiu rendek semmi lármára nem ereszték őket, P. Bernáld is el ment; az ekkla is nagy szomoruan el oszlék akkor, de félnetni az ilyenek miatt a szomorú consequentiától.

Közli: Benczédi Gergely.